

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta (HE 152/2021 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- hallitussihteeri Annika Juurikko, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Seija Sukula, sosiaali- ja terveysministeriö
- kehityspäällikkö Janne Pulkkinen, Eläketurvakeskus
- lakimies Tuula Alatalo, Kansaneläkelaitos
- johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- neuvottelupäällikkö Anna Kukka, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT
- asiantuntijalääkäri Riitta Työläjärvi, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- työterveyshuollon erikoislääkäri Henni Hyytiä-Ilmonen, Suomen Työterveyslääkäriyhdistys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Akava ry
- STTK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotusten pohjalta osana kuntoutuksen toimintasuunnitelmaa vuosille 2020—2022.

Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin säännökset kuntoutustarpeen, jäljellä olevan työkyvyn ja työssä jatkamisen mahdollisuuksien arviointia koskevista ajankohdista pitkäaikaisella sairaus-päivärahakaudella.

Valiokunnan mietintö StVM 28/2021 vp

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tavoitteena on täydentää nykyistä työntekijän, työnantajan ja työterveyshuollon yhteistyönä tehtävää työkyvyn arviointiprosessia sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutustarpeen arviointiprosessia lisäämällä lainsäädäntöön uudet ajankohdat työkyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämisen arvioimiseksi pitkittyneillä sairauspäivärahakausilla. Esityksellä pyritään vähentämään pitkittyneitä sairauspäivärahakausia, tukemaan työhön paluuta ja kuntoutustarpeen tunnistamista sekä ehkäisemään työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan työnantajan on ilmoitettava työterveyshuollolle työntekijän sairauspoissaolon kestänyt 30 päivää. Vakuutetun on haettava sairauspäivärahaa Kansaneläkelaitokselta kahden kuukauden kuluessa työkyvyttömyyden alkamisesta. Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa selvittää vakuutetun kuntoutustarve viimeistään, kun sairauspäiväraha- ja osasairauspäivärahapäivien lukumäärä ylittää 60 päivää. Työterveyshuollon tehtävänä on selvittää ja laatia lausunto työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamisen mahdollisuuksista, ja työntekijän on toimitettava kyseinen lausunto Kansaneläkelaitokselle 90 sairauspäivärahapäivään mennessä.

Esityksessä ehdotetaan, että työntekijän jäljellä oleva työkyky ja työssä jatkamisen mahdollisuus selvitetään jatkossa viimeistään 90 sairauspäivärahapäivän kohdalla sekä tarvittaessa myös ennen 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän täyttymistä. Esityksen mukaan uusi selvitys työkyvystä ja työssä jatkamisen edellytyksistä voidaan tehdä yksilöllisen tarpeen mukaisesti milloin tahansa näiden tarkistuspisteiden välissä. Esityksen mukaan työntekijän on toimitettava ajantasainen lausunto työkyvystään ja työssä jatkamismahdollisuuksista Kansaneläkelaitokselle, jos työntekijän jäljellä oleva työkyky ja hänen mahdollisuutensa jatkaa työssä on selvitetty 90 päivän ajankohdan lisäksi ennen 150 tai 230 sairauspäivärahapäivää. Lausunnon toimittamatta jättäminen ei kuitenkaan johda sairauspäivärahan maksamisen keskeyttämiseen vastaavasti kuten 90 sairauspäivärahan kohdalla tehdyn työkykyarviota koskevan lausunnon toimittamatta jättäminen. Kansaneläkelaitoksen tulee jatkossa tarvittaessa arvioida vakuutetun kuntoutustarve 150 ja 230 sairauspäiväraha- tai osasairauspäivärahapäivän ylittyessä.

Esityksen taustalla on kuntoutuskomitean ehdotus uusien tarkistuspisteiden luomiseksi, minkä työmarkkinajärjestöt ehdottivat kiireelliseksi toteutettavaksi vuoden 2017 eläkeuudistuksen jatkokoneuvotteluihin liittyvistä asioista kesäkuussa 2019 tehdyssä sopimuksessa. Kuntoutuksen uudistamiskomitea totesi loppuraportissaan, että nykyinen työkyvyn arviointi- ja seurantaprosessia sekä varhaisia toimia työkyvyttömyysjaksoilla tukeva sairauspäivärahajärjestelmän niin sanottu 30-60-90-malli on koettu käytännössä hyödylliseksi, mutta uusia tarkistuspisteitä tarvitaan 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän kohdalla.

Valiokunnan mietintö StVM 28/2021 vp

Valiokunta kannattaa ehdotettuja muutoksia, joilla pyritään tukemaan henkilön mahdollisuuksia palata työelämään sekä saada tarpeellisia työkyvyn ja työssä jatkamisen tukitoimia pitkittyneillä sairauspäiväraha-aikavälillä. Esitetyt muutokset vahvistavat työterveyshuollon mahdollisuuksia toteuttaa oikea-aikaisia työkyvyn tuen toimia yhteistyössä työnantajan kanssa, koska työkyvyn arviointi tulee tehdä tarvittaessa myös myöhemmin sairauspäiväraha-aikavälillä esimerkiksi tilanteissa, joissa työhön paluun suunnittelu tai jäljellä olevan työkyvyn arviointi eivät 90 sairauspäiväraha-aikavälillä ole vielä olleet ajankohtaisia. Lausunnon toimittaminen Kansaneläkelaitokselle edesauttaa Kansaneläkelaitoksen kuntoutustarpeen selvittämiselvöllisyyden toteutumista 150 ja 230 sairauspäiväraha-aikavälillä. Valiokunta toteaa, että vaikka työkyvyn arviointia koskevat säännökset koskevat vain työterveyshuollon piirissä olevia henkilöitä, Kansaneläkelaitoksen selvittäminen kuntoutustarve koskee kaikkia sairausvakuutuslain mukaisesti vakuutettuja henkilöitä, myös esimerkiksi opiskelijoita ja työttömiä työnhakijoita.

Valiokunta korostaa, että esityksen työelämään palaamista ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen ehkäisemistä koskevien tavoitteiden toteutuminen edellyttää paitsi toimivaa työterveyshuoltoyhteistyötä myös työkyvyn tukemisessa tarvittavien palvelujen oikea-aikaista saatavuutta. Valiokunta painottaa, että esitetyistä muutoksista ja niiden tavoitteista tulee tiedottaa niin vakuutettuja, työnantajia, työterveyshuoltoa kuin myös sosiaali- ja terveystieteiden tuottajia. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että esityksen tavoitteiden toteutumista seurataan ja lainsäädännön muutostarpeita arvioidaan riittävään ja mahdollisimman ajantasaiseen tietoon perustuen.

Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä. Valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi lakiehdotuksen voimaantulosäännöstä niin, että siitä käy ilmi, että lakia sovelletaan niihin vakuutettuihin, joiden työkyvyttömyys alkaa lain voimaantulon jälkeen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 152/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 5 a § ja 12 luvun 6 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 8 luvun 5 a § laissa 19/2012 ja 12 luvun 6 §:n 1 momentti laissa 532/2009, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 28/2021 vp

8 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

5 a §

Työkyvyn arviointia koskeva lausunto

Työterveyshuollon on arvioitava työntekijän jäljellä oleva työkyky, ja työnantajan on selvitettävä yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä ennen kuin työntekijälle on maksettu sairauspäivärahaa enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.

Työterveyshuollon on lisäksi tarvittaessa arvioitava työntekijän jäljellä oleva työkyky, ja työnantajan on tarvittaessa selvitettävä yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä ennen kuin työntekijälle on maksettu sairauspäivärahaa enimmäisaikaan laskettavilta 150 tai 230 arkipäivältä.

Työntekijän on toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamismahdollisuuksista viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.

Jos lausuntoa ei ole toimitettu Kansaneläkelaitokselle 3 momentissa säädetyssä määräajassa, työntekijän sairauspäivärahan maksaminen keskeytetään. Sairauspäivärahan maksamista ei kuitenkaan keskeytetä, jos lausunnon toimittamatta jättäminen ei johdu työntekijästä tai jos keskeyttäminen olisi muutoin ilmeisen kohtuutonta.

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa varmistaa, että työntekijän työssä jatkamismahdollisuudet on selvitetty viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.

Jos työntekijän jäljellä oleva työkyky ja hänen mahdollisuutensa jatkaa työssä on selvitetty 2 momentissa tarkoitetulla tavalla:

1) myöhemmin kuin silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä, mutta aiemmin kuin silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 arkipäivältä, hänen on toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto hänen jäljellä olevasta työkyvystään ja työssä jatkamismahdollisuuksistaan viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 arkipäivältä;

2) myöhemmin kuin silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 arkipäivältä, hänen on toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto jäljellä olevasta työkyvystään ja työssä jatkamismahdollisuuksistaan viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 230 arkipäivältä.

Valiokunnan mietintö StVM 28/2021 vp

12 luku

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

6 §

Kuntoutusmahdollisuuksien selvitys- ja ilmoitusvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa selvittää vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäisaikoihin luettavien päivien lukumäärä ylittää 60 päivää. Kansaneläkelaitoksen on lisäksi tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, kun vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäisaikoihin luettavien päivien lukumäärä ylittää 150 tai 230 päivää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ . Tätä lakia sovelletaan, jos vakuutetun työkyvyttömyys alkaa 1 päivänä tammikuuta 2022 tai sen jälkeen.

Helsingissä 28.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Merja Kyllönen vas
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps (osittain)
jäsen Heidi Viljanen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen